

κάποιο στερεό σῶμα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ὅτι ἔλθῃ τῇ στιγμῇ κείνῃ. Ὁ «Νουμᾶς» ἔζησε τῇ στιγμῇ του. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἔκαμεν ἓνα δρόμο γιὰ τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ στασιό. Δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σημασία ἢ δεκαπενταετῆς ὑπηρεσία του. Τίποτε δὲν θὰ ἔδινε πειὰ κι' ἂν περνοῦσε πενήντα χρόνια. Τὴν ἀξία τοῦ ἔργου του θὰ ἔπρεπε νὰ τὴ ζητήσουμε μόνο καὶ μόνο στὴ στιγμῇ ποῦ εἶχε τὸν ἀγῶνα τῶν δημοτικιστῶν στὶς στήλες του. Καὶ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ ἤμεθα ὑποχρεωμένοι ν' ἀναγνωρίσουμε στὸ «Νουμᾶ» ἀξίαν, τὴν ἀξίαν του.

α.

Ο ΚΑΒΑΦΗΣ ΚΑΙ Η ΡΟΥΤΙΝΑ.

Ἐσυνειθίσαμε νὰ πίνουμε ἓνα κρασί, ἀρκετὰ καλὸ ἴσως, ἀπὸ χρόνια τώρα, ἀπ' αὐτὸ νὰ ἠδονιζόμαστε καὶ μ' αὐτὸ νὰ μεθάμε. Τόσο γλυκὸ τὸ βρίσκουμε καὶ τόσο ἔχουμε συνειθίσει σ' αὐτὸ ποῦ ἢ θεά καὶ μόνο ἐνὸς καινούργιου κρασιοῦ ποῦ δὲν τὸ δοκιμάσαμε ἀκόμα μᾶς κάνει νὰ τὸ περιφρονοῦμε καὶ νὰ κηρύττουμε συχνὰ πῶς εἶνε ἐλεεινὸ καὶ γιὰ ρίξιμο. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ποίηση τοῦ Καβάφη. Βουτημένοι ἴσαμε τὸ λαϊμὸ στὴν ποίηση τῆς ρουτίνας, ποίηση ὀμορφῆ καλοῖες φορὲς κι ὄχι καὶ ἀνάξια προσοχῆς, μὲ ποίηση ποῦ μυρίζει ἀκόμα τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι, διαφέροντας μόνο ἀπ' αὐτὸ στὸ ὅτι δὲν περιγράφει πιὰ κλέφτες κι ἀρματολούς—αὐτὸ δὰ θὰ ἔλειπε (καὶ μὴ πρὸς κακοφάνισμὸν τοῦ κ. Ἰδα)—κι ἀπὸ ἓνα ρητορισμὸ ποῦ περνάει πολλὰς φορὲς τὰ ὄρια καὶ τῆς ἀηδίας ἀκόμα (βλέπε «Φλογέρα τοῦ Βασιληᾶ» κλπ.), σὲ βαθμὸ ποῦ παραβλέψαμε κι ἀναγέλασαμε ἀκόμα μὴ πρωτοφανέρωτη καὶ ξέχωρη ποίηση, τὴν ποίηση τὴν ἀριστοφυγματικὴ τοῦ Καβάφη ποῦ ἀγάλια ἀγάλια καὶ θαρραλέα, χωρὶς ἐξωτερικὰς καὶ ξενικὰς ἐπιδράσεις, μᾶς δίδει κάθε τόσο ὁ ἐσωτερικὸς ἑαυτὸς τοῦ ποιητῆ τῆς «Θάλασσας τοῦ Πρωῦτοῦ» καὶ τοῦ «Φιλέλληνα». Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ βλέπτει νὰ πίνουμε ἀπὸ τὸ κρασί τὸ συνειθισμένο, νὰ βουτιώμαστε στὰ νάματα τῆς ποίησης ποῦ μὲ τὴν ὀκᾶ μᾶς φαιρικάρουνε παλιὰς καὶ καινούργιες ποιητικὰς δόξεις. Ὅμως μὲ μέτρο καὶ μὲ προσοχή. Τὸ στομάχι μᾶς μὴν τὸ συνειθίσουμε τόσο σ' ἓνα πιωτὸ ποῦ νὰ μᾶς κάνει νὰ βρίσκουμε ἐντελῶς ἀνούσιο τὸ δυνατὸ κρασί ποῦ καταβάλλοντας στὴν ἀρχὴ κάποια προσπάθεια νὰ τὸ ρουφήξουμε θὰ τὸ συνειθούσαμε, σὲ βαθμὸ ποῦ θὰ τὸ βρῖσκαμε ἀνώτερο, ἀνώτερο πολὺ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ ρουτινιέριο. Ἄς μὴ περιοριζόμαστε μόνο σ' ἓνα εἶδος κρασιοῦ, κι ἄς μὴν ἐπισωρεύουμε κάθε τόσο τὰ κοινὰ του πλέον ἐγκώμια. Ἄς δοκιμάσουμε ὅλα, ἄς προσπαθήσουμε νὰ βροῦμε τὸ γνήσιο καὶ τ' ὄρατο, καὶ μ' αὐτὸ ἄς ἐξυψωθοῦμε στὶς αἰθέριες χώρες τῆς φαντασίας καὶ μ' αὐτὸ ἄς μεθύσουμε.

Σὲ πῆλινα κύπελλα ἓνα τέτοιο κρασί μᾶς τὸ προσφέρει ὁ ποιητῆς Καβάφης. Καινούργιο καὶ δυνατὸ μὲ τὸ βρασμὸ τοῦ μούστου. Τὸ ἀδιάφανο τὸ κύπελλο μᾶς ἐμποδίζει νὰ δοῦμε ἀπὸ μακριὰ τὸ χρῶμα του. Μόνο ἀτμοὺς βλέπουμε νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν πανωσιά του, ἀπὸ τὸ βρασμὸ ποῦ γίνεται ἔχει μέσα, μαρτυρώντας κρασί καινούργιο καὶ δυνατὸ καὶ γνήσιο. Τρομάζανε κείνοι ποῦ τὸ πρωτόειδαν οἱ παλαιμάχοι, καὶ χωρὶς κἂν νὰ τὸ δοκιμάσουν ἐβάσταξαν μὴ σιωπῇ πολὺ ὑποπτη. Κι ἄλλοι ποῦ τὸ δοκίμασαν καὶ γιὰ νὰ ποῦνε καὶ, εἶπαν πῶς δὲν εἶναι γιὰ τὴν ἐποχὴ μᾶς. Βέβαια, ντελικάτα τὰ στομάχια τους! Ἐμεῖς ὅμως οἱ νέοι οἱ Ἀλεξαντρινοί, ποῦ τὸ πρωτοπήραμε ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ χέρια τοῦ ποιητῆ, πρέπει νὰ διαλαλή-

σομε σ' ὄλη τὴν πνευματικὴ ρωμισύνη τὸν ἄκρατο ἐνθουσιασμό ποῦ αἰστανθήκαμε γιὰ τὸ ἄλλικο καὶ δυνατὸ αὐτὸ ποιό, γιὰ τοῦ Καβάφη τὴ βαθυστοχάστη ποίηση.

Ποιητὴς τῆς ρουτίνας δὲν εἶνε ὁ Καβαφης· ὑπῆρξε καὶ εἶναι ὁ ἐπαναστάτης ποιητὴς. Ἡ ποίησή του χτυπᾶ κατακέφαλα τὴ ρουτίνα. Ὁ Καβάφης δὲ γένηκε ἐπαναστάτης ἀπὸ ἀνικανότητα—ὅπως διάφοροι τὸ ψιθυρίζουνε—ν' ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ ἐργαστῆ στὸ συνειθισμένο σύστημα. Ἀπὸ 'να δυνατὸ ψυχόρημο δὲ θέλησε νὰ ὑποταχτῆ σὲ μοντέλα, ἀλλὰ προτίμησε διακινδυνεύοντας πολὺ, νὰ δημιουργήσῃ μοντέλα, ὅπως κἄθε μεγάλος τεχνίτης πρέπει νὰ κάμῃ. Δὲ βιάζει τὸν ἑαυτὸ του ποτέ, τὸν ἀφίνει νὰ ἐκδηλώνεται μόνος του, σ' ὄλες του τὶς φάσεις, σ' ὄλες του τὶς ιδιοτροπίες.

✽

Ὅλοι ἐμεῖς οἱ νέοι ποῦ ποθοῦμε μιὰν ἀληθινὴ ἐπανάσταση, ποῦ με ἐνθουσιασμό χαρᾶς βλέπουμε κἄθε τι τὸ καινούργιο, εἶνε μεγάλη μας ἀσυνέπεια νὰ μὴν προσέξουμε καὶ νὰ μὴ δώσουμε τὴν ἀπαιτούμενη σημασία σ' ἓνα ἔργο, σὰν τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη.

Δὲ φτάνει ἡ ἀδιαφορία ποῦδειξαν οἱ προηγούμενοί μας εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἐκδηλώσή του, ὥστε νὰ θέλουμε καὶ μεῖς νὰ κατηγορηθοῦμε μιὰ μέρα ἀπὸ τοὺς κατοπινούς γιὰ τὴν ἴδια αἰτία ; Εἶπανε καὶ λένε ἀκόμα ὅτι ὁ Καβάφης δὲν εἶνε γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, πὼς ἡ ποίησή του δὲ μπορεῖ νὰ ζήσῃ στὴν ἐποχὴ μας, ὅτι εἶνε πρώιμη πολὺ, καὶ ἄλλα τέτοια ἀερολογήματα. Θᾶνε ντροπὴ μας νὰ θελήσουμε καὶ μεῖς νὰ ἐπαναλάβουμε τὰ ἴδια, ἢ καὶ μετ' ἡσυχίᾳ νὰ ἐπιδοκιμάσουμε κἄτι τὸ τέτοιο. Ἄς ἀφίσουμε κείνους ποῦνε κολλημένοι στὴ ρουτίνα νὰ ἐκφράζονται ἔτσι γελοῖα. Τί θὰ πῆ ὁ Καβάφης δὲν εἶνε τῆς ἐποχῆς μας καὶ ὅτι δὲ γεννήθηκε στὸν καιρὸ του ; Πολὺ καλὰ εἶνε τῆς ἐποχῆς μας, ἀφοῦ τὸν ἔχουμε ἀνάμεσά μας· μόνο ποῦ δὲν ἀνίχει στὴ ρουτίνα. Αὐτὸ ναί ! Κι αὐτὸ πρέπει νὰ ἐνθουσιάξῃ περισσότερο ἐμᾶς τοὺς νέους, ποῦ θερμᾶ ποθοῦμε κάθετι τὸ νέο. Θέλοντας νὰ σχηματίζουμε ἐμεῖς τὸ καινούργιο ὡς παραδεχόμεστε καὶ τὸ καινούργιο τὸ φτιασμένο ἀπὸ τόσο γερὰ χέρια· δὲν εἶνε πρᾶμα τῆς ρουτίνας. Κι ὡς τὸ ὑπερασιζόμεστε καὶ ὄλας· μὴν ἀφίνουμε πιά νὰ γίνωνται ἀδιαντροπιῆς εἰς βᾶρος του. Κι ὅπως σκοπεύουμε γιὰ κἄθε τι τὸ νέο νὰ πολεμήσουμε, ὡς ἀγωνιστοῦμε καὶ γιὰ ἓνα τέτοιο ἔργο παραγνωρισμένο ἴσαμε χτέ.

Νέοι ἀλεξαντρινοί, ὄλοι ἐμεῖς ποῦ προοριζόμεστε γιὰ ζοὴ καὶ γιὰ δράση, ποῦ με ἀγαλλίαση βλέπουμε ὅτι τὸ καινούργιο καὶ τὸ ἀνατρεπτικὸ, νὰ κάνουμε καὶ κἄτι περισσότερο ἀκόμα. Σύσσωμοι καὶ συνασπισμένοι νὰ χτυπήσουμε τὴ ρουτίνα ποῦ ἔχει (;) καὶ στὸ κέντρο μας ἀκόμα μεγαλόσχημη ἀντιπροσωπεῖα. Θὰ μᾶς πῆ, καὶ τὸ ἀναγνωρίζουμε, πὼς ἔκανε ἓνα καλὸ ἔργο : στάθηκε ρουτίνα ἐκεῖ ποῦ δὲν ὑπῆρχε καμιὰ πνευματικὴ δράση ἀκόμα. Αὐτὸ ὅμως δὲ μᾶς ὑποχρεώνει διόλου· εἶταν δουλειὰ πρόχειρης χρησιμότητος, ὄχι ἀξίας. Τὸ ἔργο τῆς τέλειωσε πιά καὶ πρέπει νὰ πάρῃ τὸ δόδι, πρέπει νὰ μᾶς κάνει τόπο. Μὴν ἀφίσουμε τὴν καταβολάδα ποῦ ἔρριξε ἡ πνευματικὴ πόλη ποῦ βασιλεύει ἡ ρουτίνα ποῦ μόνη τῆς κα' αὐτόματα ξεράθηκε χωρὶς καμιὰ ἐξωτερικὴ πίεση ἢ ἀντίδραση, μὴν τὴν ἀφίσουμε νὰ μᾶς ξανατετάξῃ κλαδιά, καὶ νὰ μᾶς κάνει καμιὰ καινούργια χαριτωμένη ἐμφάνιση. Νὰ τὴ χτυπήσουμε καὶ νὰ τὴν ἀποχωρήσουμε ἀπὸ τὸ πατρικὸ τὸ

δέντρο· δὲν εἶνε τέτοιο τὸ περιβάλλο ἐδῶ πέρα τώρα, ποῦ θὰ μπορέση νὰ ξαναζήση καὶ μάλιστα ἀνεξάρτητα.

Κάθε παληοζωΐτης καὶ κάθε μισονεϊστής πρέπει νὰ μπῆ στὴ θέση του ἀπὸ μᾶς τοὺς νέους· κι εὐτυχῶς γι' αὐτοὺς ποῦ δὲν ἔχουνε νὰ φοβηθοῦνε ὅ,τι ἔπαθε ὁ Σόλνες ὁ Ἀρχιτέκτονας, τοῦ Ibsen. Τί νὰ ὑπερεντείνουν τις καχεκτικὲς καὶ ψόφιες τὸν δυνάμεις γιὰ νὰ φθάσουν στὰ ὕψη τοῦ πύργου, ἀφοῦ δὲν κατώρθωσαν, μῶλα τους τ' ἀνόφελα σφιξίματα, νὰ πατήσουν οὔτε στὸ πρῶτο πάτωμα κἂν! Καὶ κάθε καινούργιος ποῦ θὰ θελήσῃ τυχὸν νάκοιλουθῆσῃ τὰ ἔνδοξά τους ἴγνη πρέπει νὰ γελοιοποιηθῆ!

—*—

Ξεσπαθώνοντας καὶ πολεμῶντας γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Καβάφη, ξεσπαθώνουμε καὶ πολεμοῦμε τὴ ρουτίνα. Πολεμῶντας τὴ ρουτίνα εἶνε ἀπαραίτητο ν' ἀνεβάσουμε στὴν περιωπὴ ποῦ τῆς ἀρμόζει τὴν ποίηση τοῦ Καβάφη. Σὰ νέοι ποιήμαστε ἔχουμε καὶ τὰ εἰδωλά μας. Σὲ κάθε τῆς τέχνης ναοῦ σὲ κάθε τῆς ἐπιστήμης κλάδο. Καὶ σὰ νέοι ποῦ γράφουμε τὴ γλῶσσα τὴ ρωμέϊκη πρέπει νάχουμε καὶ τὸ εἰδωλό μας τὸ ρωμέϊκο. Κι ὁ ἐνθουσιασμός μας πρέπει νάνε μεγαλύτερος ἀκόμα τὴ στιγμὴ ποῦ μποροῦμε νὰ τόχουμε καὶ βέρο Ἀλεξανρινό!

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, α.

ANDRÉ LORULOT: ALBERT LIBERTAD, Son tempérament, Ses idées, Son œuvre.

Ὁ Γάλλος ἀναρχικὸς Lorulot ἀφιερώνει μιὰ σημείωση βιογραφικῆ, εἰκοσι περίπου σελίδων στὸν Albert Libertad. Ὁ Albert Libertad ὑπῆρξε ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐβδομαδιαίας «Anarchie» γιὰ τὴν ὁποία τόσος λόγος ἔγινε τὴν ἐποχὴ τῆς δράσης τῆς μπάντας Bonnot-Garnier-Gallemin. (Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ βρῆ στὸ νέο βιβλίον τοῦ Le Dantec: «Le problème de la mort», ἓνα ὁλόκληρο κεφάλαιο, σχετικὸ μὲ τὴ μπάντα Bonnot). Καθὼς παρατηρεῖ ὁ Lorulot, ὁ Libertad «ἔκαμε τοῦ ἀναρχισμοῦ μιὰ φιλοσοφία πρὸ ζωντανῆ, πρὸ ρεαλιστικῆ... Ἦθελεν ἀμέσως νὰ μεταβάλλῃ κανεὶς τὸν τρόπο τοῦ βίου του». Ἐπίσης «ὁ Libertad συνεισέφερε πολὺ μὲ τὴ δράση του στὴν ἀποσύνθεση τοῦ παλιοῦ ρομαντισμοῦ καὶ μυστικισμοῦ καὶ τοῦ ἔδωκε τίσεις ρασιοναλιστικῆς». «Ὁ Libertad ἦταν ἐξ ἄλλου ἓνας ἀληθινὸς ἀπὸ τὸ ναὸς (rabelaisien), ἀγαποῦσε θερμὰ κάθε τι ποῦ ἢ ζωὴ μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ ὄρατο.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι ὄρατα καὶ ὁ Libertad δικαίως μπορεῖ νὰ φηγουράρῃ σὰν ἓνας πρόδρομος τοῦ νέου ἀναρχισμοῦ, ὅστις ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν παλιὸ ἀναρχισμὸ πρῶτο γιὰ τὴν ἐξάλειψη ἀπὸ τὸ πνεῦμα του τοῦ μυστικισμοῦ καὶ δευτέρου γιὰ τὴ σημασία ποῦ δίνει στὴν ἀναθροφὴ καὶ στὴ προσπάθεια τοῦ ἀτόμου (Λαμαρκεϊκὸς ἀναρχισμὸς).

HAN RYNER, prince des conteurs, l'homme et l'œuvre. Ἐκδοσὴ "LE RYTHME", 7, Quai Voltaire, Paris, μὲ dessins τοῦ Rosas, Krouglicoff, Lucien Jonas.

Ἰδιαίτερη ἐκδοσὴ ἀφιερωμένη στὸ γόη συγγραφέα Han Ryner, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκλογῆς του ὡς prince des conteurs.

Δὲν μποροῦμε νὰ συνοψίσουμε τὸ περιεχόμενον τοῦ φυλλαδίου καθότι δὲν περιέχει παρὰ γνώμες γνωστῶν συγγραφέων γιὰ τὸν Han Ryner καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ ἴδιου.